

# Émile Zola – Zabiják

## OBEČNÁ CHARAKTERISTIKA DÍLA

- Originální název: l'Assommoir
- Vyšel 1877
- Autor poukazuje na to, jak alkohol (= zabiják), ničí člověka a snaží se před ním tímto dílem varovat
- Snaha zachytit nezkreslenou realitu

### Literární druh:

- Epika = literární druh – hlavním kompozičním principem je dějovost, modifikovaná hlediskem vypravěče
- Struktura epického díla je vytvářena prostřednictvím fabule (příběh) a syžetu (ztvárnění postav, děje, času a prostoru)
- Nejrozšířenější forma = próza (2 základní žánry: epos (veršovaná epika) a román (prozaická epika), další: povídka, novela, pohádka, pověst, anekdota)

### Literární žánr:

- Naturalistický román (7. s cyklu Rougon-Mocquartové)
- Román – vývoj románu je dlouhý, výrazný projev na proměnlivosti jeho struktury

### Literární směr/sloh:

#### A) NATURALISMUS

- Krajní forma realismu, která ukazuje člověka jako pasivní produkt vlivů prostředí, dědičnosti, jeho pudů a vášní
- Ukazuje patologické jevy ve společnosti (kriminalita, násilí, prostituce, alkoholismus a nebojí se ukázat nechutnou stránku lidské existence – nemoci, umírání, splašky, ...)
- **Zakladatel:** Gustave Flaubert, Émile Zola
- **Motivy:** pesimismus, smrt, zánik, alkohol, prostituce
- **Hrdina:** na okraji společnosti, časem se dostává do horšího postavení
- Determinace = předurčení (osud hrdiny je předem určen → rezignuje, nesnaží se, snaha je marná)
- Popisnost – vše je dopodrobna popisováno
- Na konci smrt

#### B) REALISMUS

- Pol. 19. stol.
- Rakce na romantismus (popis života bohatých, spokojených lidí, fiktivních, historických postav)

## ORGANIZACE JAZYKOVÝCH PROSTŘEDKŮ

### Stylistická charakteristika textu:

- výrazný projev naturalismu (popis opilců, špinavých místností, ..)

### Slovní zásoba:

- nespisovné, hrubé, citově zabarvené a slangové výrazy v přímé řeči postav, argot, vulgarismy

- autorská řeč: nezabarvená slova, rozsáhlé popisy pocitů, míst a vztahů,
- autor využívá autentický jazyk spodiny společnosti, zdůrazňuje obraz jejich bídy

## **OBSAH**

### **Vypravěč:**

- er-forma
- nestranný, objektivní

### **Hlavní myšlenka, motivy:**

- Kritika životních podmínek nejnižších vrstev, vliv dědičnosti, „varování“ před alkoholem
- Osudovost (zaviní jej sama nebo jiné okolnosti)
- Alkohol
- Závist
- Deliria
- Postavení ženy ve společnosti 19.stol – naprostá podřízenost manželovi
- Nestálost štěstí
- Ironie osudu
- násilí, bída, prostituce, špína
- Láska (nešťastná, přelétavá, povrchní)
- Smrt

### **Kompozice:**

- Chronologická
- Dobrá orientace v ději – větší realističnost
- Popis postupného vývoje postav – důraz na důsledky špatného způsobu života, mylných názorů a špatných rozhodnutí
- Prvky retrospektivní – Gervaisa vzpomíná na to, jaké to bylo dříve
- Končí katastrofou – smrt Gervaisy a Coupoeaua, z dcery se stává prostitutka

### **Postavy:**

#### **Gervaisa**

##### *Zpočátku:*

- Skromná
- Velmi pracovitá
- Starostlivá matka
- Milující žena

##### *Postupem času:*

- Líná
- Rozhazovačná alkoholička, která libuje vlastnímu úpadku a umírá v bídě jako bezdomovec
- Příliš tolerantní ke svému muži

#### **Lantier**

- Bývalý milenec Gervaisy,
- Příživník a povaleč, snaží se zalíbit lidem a pak utrácí jejich peníze

- Typ člověka „parazita“ – když finančně vysaje svého hostitele, „jde o dům dál“ – vše dělá pro svůj prospěch

### **Coupeau**

- Zprvu ideální muž (vydělává, stará se o rodinu) – pracovitý, ochotný, pozorný
- Klempíř – při opravě střechy na něj zavolá Nana (dcera) a spadne – všechny nastřádané úspory jsou investovány do jeho léčby – při zotavování si navykne na pohodlný život bez práce a po uzdravení je líný
- Postupně dochází k degradaci (alkoholik, bije ženu i dceru)– ke konci mu alkohol ničí mozek a chová se agresivně, umírá v léčebně

### **Goujet**

- Bývalý Gervaisin soused
- Beznadějně zamilovaný do Gervaisy – půjčuje ji peníze a vše ji odpouští
- Skromný
- Laskavý
- Pracovitý

### **Nana**

- Dcera zkažená prostředím, ve kterém vyrůstala
- Později prostitutka
- Tvrdohlavá

### **Popis prostředí děje (doba a místo):**

Století – pařížské předměstí (krčmy, životní prostředí nejnižších vrstev společnosti, prádelna)

### **SPOLEČENSKO-HISTORICKÉ POZADÍ (CHARAKTERISTIKA DOBY VZNIKU DÍLA):**

#### **Politická situace a společnost:**

- Francouzská společnost byla tehdy pozitivně naladěna díky revolucím (Francouzská revoluce – 1789), ale také ji vyčerpaly Napoleonské války a cítila, že se ideály revolucí nenaplnily
- 1851 – Ludvík Bonaparte vyhlásil plebiscit – náklon lidu, ale po roce porušil slib (svoboda slova a shromažďování) – poté Krymská válka (1853) – další pokusy o expanzi území, po neúspěšném Mexiku se poddaní stávají opět občany republiky
- Povstání 1871 – Pařížská komuna – první vláda dělníků na světě
- Zmodernizování továrních provozů – prohlubování rozdílů mezi chudými a bohatými
- Stěhování lidí z venkova do měst – zvyšování nezaměstnanosti

#### **Umění:**

- Komplexní, pravdivé a věrné zachycení skutečnosti
- Přesné a všestranné studium společenského života, nitra člověka, zobrazení každodenního života

- Autor nevyužívá autostylizace -(není v díle přímo účasten)

Autorova objektivita podmíněna – vybírá fakta, volí hrdiny, prostředí → není 100% objektivní

- Hrdina se vyvíjí – dobově a společensky podmíněný
- Typizace – autor se snaží postihnout obecné (typické) příznačné rysy lidí v jedinečném hrdinovi
- Vztah autorů k tématu minulost – vyhýbají se jí – upřednostňují současnost
- Umělec už není jen ten, kdo umí zachytit jen krásu

- Díla realismu = studie společnosti
- Žánry: román, povídka, drama

### **KRITICKÝ REALISMUS**

- Vyšší stupeň realismu – 80. léta 19. stol.
- Autoři se snaží o mnohem otevřenější, nesmiřitelnější pohled na společnost při zvětšování sociálních rozdílů – vzniká napětí – pokud o řešení sociálních konfliktů

### **MAGICKÝ REALISMUS**

- Literární směr, ve kterém se prolíná reálná skutečnost s iluzivními prvky (sny, halucinace, mýty)
- Sto roků samoty (Gabriel Marcie Marquez – USA)

### **Spisovatelé:**

*Svět:*

Nikolaj Vasiljevič Gogol (RU)

F. M. Dostojevskij (RU)

Stendhal (FR)

Honoré de Balzac (FR)

Émile Zola (FR)

Gustav Flaubert (FR)

Charles Dickens (GB)

*CZ:*

Karel Havlíček Borovský

Božena Němcová

*Májovci:*

Jan Neruda (Malostranské povídky)

Jakub Arbes

Vítězslav Hálek

Karolína Světlá

*Ruchovci:*

Svatopluk Čech

Eliška Krásnohorská

*Lumírovci:*

Josef Václav Sládek

Jaroslav Vrchlický

Julius Zeyer

### **Malířství:**

- Zachycení dokonalé fyzické reality (věrné, detailní)

- Théodore Rousseau, Jean-Francois Millet, Jules Dupré – pravdivost obrazu, kulturní uctívání přírody, venkovský život

- Gustave Courbet – výstava Le realisme – vyvolávala pohoršení
- V Německu Adolf von Menzel
- Rusko – I. J. Repin (Burlaci na Volze)

### **AUTOR:**

#### **Život a vlivy na dané dílo, na jeho tvorbu:**

- Francouzský spisovatel – představitel naturalismu vliv na politický život ve Francii
- Mluvčí školy naturalismu, který se snažil člověka zachytit v jeho přirozeném chování se všemi pudy, vrozenými sklony a dispozicemi
- V dětství ztratil otce – v dílech minimum rolí postav otce – bez zkušeností nedokázal věrně vylíčit
- Člověka chápal jako biologický objekt, neuznával jeho psychiku, vycházel z předsvědčení, že literatura musí aplikovat vědecké postupy
- Zemřel náhle na otravu kouřem z kamen

### **Další tvorba:**

- Nana (pokračování Zabijáka)
- Germinal
- Břicho Paříže
- Klaudova zpověď
- Experimentální román (teoretická práce – román musí být postaven na vědeckém základě, spisovatel pozve pozorovatel a zapisovatel reality)
- Cyklus evangelia: • Plodnost • Práce • Pravda (Spravedlnost)

### **INSPIRACE DANÝM LITERÁRNÍM DÍLEM:**

- Zfilmování
- Dramatizace
- Inspirace do dalšího vývoje literatury
- Hudba
- Ilustrace
- Film: Gervaise (1956) – režie: René Clément
- Český autor Ferdinand Schulz v Osvětě (1880) píše, že v Zolových románech není ani stopa citu, poezie a idejí

### **KRITIKA** (*dobové vnímání, kritika, aktuálnost tématu*)

- Zabiják začal vycházet na pokračování roku 1876 v pařížském večerníku le Bien public – averze vůči dílu byla obrovská, čtenáři začali odhlašovat předplatné – poté nevyšel ani tisk
- Čtenáři šokováni hrubou mluvou, detailním popisem všech temných stránek života prostého delnictva – do té doby něco nevídaného
- Tématem alkoholismu byl ve své době nadčasový – v dnešní době je téma alkoholismu stále aktuální